

A ROSA TERRA

IDEARIUM
DAS

IRMANDADES
DA FALA

ANO XI

N. 234

1.º de Março de 1927

CAMILA DIAZ

ZINCKE HERMANOS

LIBRERIA PAPELERIA

IMPRENTA

Cantón Grande, 21 — Estrella, 37

A CRUÑA

A MAIS ECONÓMICA

DE GALICIA

Paulino Freire

BOUZAS - VIGO

Sucursaes: na Cruña - Ferrol

Redes d'algodón para tarrafa Aparellos armados e en panos, para barcos pesqueiros. Malletas de abaca e cáñamo alquitranado-Cables de aceiros, ingleses Aceites xenerás e vexetaes, e surfido comerto para maquinaria e pesca.

Santa Lucía, 26 e 28

A CRUÑA

BANCO PASTOR

Casa fundada en 1876

Capital suscripto,

17.000.000

Capital desembolsado,

8.500.000

A CRUÑA - VIGO - LUGO - ORENSE - FERROL - VIVERO - SARRIA - MONFORTE

A superioridade dos

CALZADOS SENRA

abonda para xustificar a preferencia dos consumidores, mais o procedere d'unha industria galega,

HONRA DA NOSA REXIÓN

obriga á non gastar outros á cantos sinten amor pol-a sua Terra

Fábrica: Avenida da Granxa -- A CRUÑA

DESPACHOS: Cantón Grande, 15 - A CRUÑA — Real, 110 - FERROL — Príncipe, 9 - VIGO

A N O S A T E R R A

IDEARIUM DAS IRMANDADES DA FALA

REDAICION E ADEMINISTRACION

Rúa Real, 36 - 1.º

A CRUÑA

PRECIOS DE SUSCRICION

Na Cruña, mes 40 céntimos. Fora, un ano
6 pesetas. América, un ano 8 pesetas.

PAGOS ADIANTADOS

ANO XI

1.º de Marzal de 1927

Núm. 432

AO DECORREL-OS DIAS

Este mes de Marzal imponnos a obriga de adicar esta páxina a lembrar aos nosos mortos. Agora é cando o pobo cruñés fai o homenaxe anual aos que durmen o derradeiro sono no cemiterio da capital galega. A ese homenaxe sumámonos sempre nós con devoción, coa devoción que merecen os ilustres e gloriosos nomes dos chorados patriotas.

Murguía, Pondal, Curros, Chané, Martínez Salazar, Adalid, Tettamancy, Florencio Vaamonde... Longa ringleira que aumenta o noso desconsolo por seren tantos os que temos de chorar pero tamén de fondo orgullo como galegos porque homes de tan extraordinario releve nasceran no noso chan.

Ademais d'eles cómprenos adicar n'esta data, lembranza querendosa a mais galegos que na historia da nosa patria deixaron coa sua obra un ronsel de xurdias enseñanzas e patrióticos feitos.

Pardo de Cela, Antolín Faraldo, Rosalía. Brañas a inequiescente xeneración dos precusores do pasado século, Porteiro, Viqueira... Todos eles nomes nimbados de esprendorosa luz que alumean dende o ceo galego o chan patrio onde os seus fillos esprituáis, os *bos e xenerosos*, sen mais sementes que os mandatos dos mortos nen mais trebellos que a fé e a constancia imos labrando o surco da nova vida, traballando a terra que eles amaron con un amor xurdio que nos deixaron en herdo. Non tardará a hora da colleita na que rendiremos o mais grande e xusto homenaxe que os mortos merecen e agardan.

Namentras, na enseñanza e práctica da obra que nos legaron, vaiamos a cotío deixando a nosa vida como eles deixárona en holocausto da Naí Galicia. E de cote os seus divinos nomes a encher de luz o noso cerebro e a latexar no noso corazón.

Lembremos tamén hoxe con lembranza fonda aos nosos irmans desaparecidos. A aqueles que con nosco compartiron a tarefa patriótica a que nos adicamos. Cúio corazón brincou a carón do noso o mesmo nas horas de ledicia que nas horas de tristura e dos que xa non nos quedan mais que o recordo e o exemplo da sua vida adicada por enteiro a traballar pol-o engrandecemento da Patria.

Antón Chao, Xurxo Parga, Ricardo Carballal, Ignacio Rodríguez...

En nós vive e perdura a lembranza de todol-os nosos mortos con veneración fonda hacia a sua obra patriótica e vida exemplar en galeguismo.

N A L A N Z A D A

DISAMOS unha terra anfibia, asistimos a un drama que se ven desenrolando en escasas soilo mensurables pol-as velocidades da luz, así n-ises pulos de maxinación qu'empuxan as cantidás de tempo com'o norte levián. Os fumes tremosos das nubens. Tras nós a ría de Pontevedra tremolece calada, c'un locir que parece xurdir non do ceo bretemoso desfeito a cada instante en churiscadas cantareiras, sinón dos flancos pazos mariños. A onda cúrvase na parediña do adro, ansiosa d'escóitar, ela tamén, as *glorias* da misa. N'ha ser menos qu'os alciprestes, as nesporeiras, os fillos, seus irmans no canto coral da ría. Priguiza, ensoño, iniciación d'unha filosofía, vontade de festa c'a fiesta franqueada car'os ramalletes dos laranxeiros, car'os traballos sinxelos i-eternos dos peiraos. Mais eiquí as formas indecisas dos areás apenas fan caso do sereno ensino dos piñeirales. Istes veñen predicando unha fé; inzouse en fatos de apostóleos discipres pra fixar en roca galega, en torrón labrego, a nómoda lixeireza das aréas desviadeiras a todol-os ventos, conqueredas pol-o mozo regueiro que pasa dispostas o abrazo xigante da mar. Camiñando pol-as dunas entramos n-un ciclo de disolución dos elementos das cousas; vôos d'escumas salgadas, poeira de conchas, chafarís d'arcías, molladas enantes de chuvia desfiada. Tudo ceibe, solto, lixeiro, caóteco, n-un bailado cósmico disvaído pol-a voz riseira, salaiante, bruante, do vento choutando do scherzo ô andante, do presto ô maestoso.

A praia é nova a cada luzada, a cada marea, a cada ola desfeita en treboenta concavidade. N-iste tempo soilo deben danzar na rubia aréa griseira as fadas do mar d'ollos verdes e desfeitas cabeleiras d'escumas. Franqueáse en curras abertas ô empuxe do atránteo. Xurden as néboas dos lombos tremerosos, camiñan esfarrapándose nos vellos cons lexendarios, apenas deixan ver ô lonxe os vagarosos penedos da illa d'Ons, pantasma n-ista serán de épica xeolóxica, de ceibe alumiada neptuniana.

Lembramos os cadros do Bosco, as fantasías dos framencos primeiros. N-ista desfeita

do mar, do vento e das rocas, xurde a vida trunfante en feitura insospeitadas e sorridentes. Tribus de cunchas maravillosamente ornamentadas pol-a forza criadora de beleza que leva cada especie, formiguexan na vastía extensión da praia. Mineralizáanse na feitura da cuncha a forma pasaxeira da ola, o tremolcir do sol mollado, a raiola do luar, a friaxe i-o gosto das augas batidas.

Os xeólogos din qu'ista é unha costa vella. Será certo, mais a impresón é millor d'unha mocidade loitadora, orixe de novas formas insospeitadas no futuro. Os homes apenas lixaron a virxe soedade d'iste anaco de costa atromentada. Soilo a torre vixilante i-a capela riba do cón. Maxinamos o lonxe, na tromenta, o canto dos wikings. Logo un sentimento da y-alma dos pobos atránteos das Fisterras dito n-aquil refrán dos bretós: mentras haxa mar haberá Breñaña.

Despois, pouco adentro, en Vilalonga, no acougo d'unha galería â moda, ben quente i-alaxada corría o viño espadeiro cantando nos vasos as cántigas amadas pel-os abades gobiardescos. ¿Quén diría que a pouca distanza estoupaba o fero mar da Lanzada? Un armonoso e doce hourizonte envolvía en preguizosa ledicia o noso xantar. Os ollos queimados pola sal mariña repousaban gustosos na frouma dos piñeirales e seguían pasiño a paso o mimoso dibuxo das terras garimosamente traballadas. Ista é Galiza. Forza e saudade. Forza da raza voltándose priguiza na fartura dos recunchos froridos mais pronta a choutar ceibe e moza na liberdade criadora da aución. Teño sobr'a mesa unha cunchiña bonita como unha dea, da poesía da Lanzada. Foi poesía a loita sinxela do mar ca terra pra criar o fino orgaismo xa morto mais que deixou n-ista xoíña a figura da ola i-a alba raiola do luar.

R. OTERO PEDRAYO

LEA VOSTEDE A **L A R** QUE SE EDITA
NOVELA GALEGA MENSUALMENTE

PROBLEMAS GALEGOS

Tamén cando se falou da construción do camiño de ferro Santiago-A Cruña houbo discusións e loitas innecesarias que lixaron a grandiosidade da obra. Afortunadamente para todos, para Galicia en xeneral, o ferro-carril vai ser construído e no xúbilo que tal feito produce deben tomar parte todol-os pobos galegos xa que a todos favorece a millora.

En total-as cousas, en todol-os problemas e preitos débense deixar a unha beira todol-os ismos localistas por unha verba lumiosa e patriótica na que imos todos incruídos: galeguismo.

Derradeiramente as forzas vivas de Santiago publicaron un manifesto no que atopamos

unha verba e un desexo xeneroso que nos aleda. A mancomunidade.

Ahí está, ao noso xuício, a solución verdadeira d'estes preitos. Unha Mancomunidade galega feita como é debido na que haberían de ter representación todol-os municipios galegos. Pensamos nós que con unha Mancomunidade terían solución mais axeitada todol-os pobremas e preitos que en Galicia presentáranse. Xa Risco e Lcusada Diéguez viran con visión crara e perfeita a cousa ao comenzo da actual situación política.

Este número foi revisado pol-a censura

Temos que apraudir de xeito caluroso a labor que está realizando a Diputación de Pontevedra co seu presidente actual señor la Sota que dito sexa de paso non é galego.

Bon espello para se ollar as demais Diputaciós galegas.

Este número foi revisado pol-a censura

Un señor de Corcubión, D. Plácida Castro, deixou para os nenos de Valladolid unha magnífica posesión que val un millón de pesetas.

Non podemos entrar no asunto porque é algo puramente particular e de concencia.

Apraudimos o rasgo pol-o que tén de xeneroso pero desgraciadamente tamén os nenos galegos están orfos de patrimonios como o que agora un galego otórgalles aos nenos de de Valladolid.

Unha vegada mais pedimos, supricamos, a todos todós, mais amor a Galicia, menos encaprichamentos, mais cordialidade e boa intención na defensa e na solución dos preitos que entre sí sosteñen os pobos galegos.

V. C.

A F A L A

NOSA doce fala tenvos unha honrosa e tradicional executoria.

As evolucionés por que tivo ela que pasar non puideron levarlle a súa riqueza vocabular.

Ela ten unha moi fermosa craridade coma un moi fondo afinamento.

A lingua de Galicia foise enriquecendo co-as cántigas dos nosos antigos e tenros troveiros. O seu mais galano frolecemento ven dos séculos XII e XIII, pol-o que teñen dito filósofos escrarecentes.

Temosnós os galegos unha isuspeitiza forza, sen dúbida, pra relembra que fumos os primeiros formadores da lingua castelán, pol-os nosos reis, e condes e troveiros.

As belezas literarias da lingua galega, sirviron de lumioso ropaxe pra se facer do castelán o linguaxe armoñoso, potente e universal que hoxe se fala.

Os mais anterigos pergaminos, as obras mais xeniales de escritores e poetas din d'unha in-xénica inconfundible estileza propia da nosa enxebre alma galega. A xentileza e donosura dos nosos fidalgos homes de letras, gardan nos volúmenes o cuño arumoso da mais outa xerarquía racial das terras de Galicia.

Pódese, pois, decir que pol-a nosa meiguiña fala foi costruíndose a lingua de Xan de Meña, de Lópe de Vega, de Calderón e de Cervantes.

Pra facerlle a xusticia de que ben é merecente a nosa fala, temos que lle adicar os mais belos pensamentos de dinidade, gabando sinxelamente o seu orixen xeneratriz.

D'un forte pobo, hoxe convirto en dous, -cal son Portugal e Galicia - saíu a fala verdadeira pol-a longal terra dos celtiberos.

Galicia e Portugal, n'un tempo soia unha ialma e soio un corpo, falaron a mesma lingua.

Despois de algús séculos de esprendoroso podeirío, viu o separamento esnaquizante. As guerras dividiron e fixeron dous pobos de soyo un E xurdiron tamén, d'unha mesma, as duas falas galega e portuguesa. C'o desligamento fíxose, pois, da lingua xeneral de Gali-

cia e Portugal, uns renovos idiomáticos. Millor dito, pol-o tal desligamento xurdiron duas naciós, duas falas e costumes novas.

Mais, xeográficamente, e pol-a mesma natureza, Portugal e Galicia fan unha soia yalma e tamén un soio corpo.

Os novos tempos trougueron maiores frolecimentos para as letras lusitans ou portuguesas. Brillantes e fermosos poemas de Lusitania nos relembra unha armoñosidade galana e xentil. Un dos seus millores poemas, por non dicir o millor dos seus clásicos, é OS LUSIADAS, de Luiz de Camões.

Pol-o descubrimento das terras de Colón, as linguas galega e portuguesa fóronse, deixando as suas mais doces falas ao longo dos terreos das Américas.

Eisí vedes que o Brazil ten a língoa portuguesa, e ben gardador é das belezas literarias de unha groriosa Nai.

Os tres máxicos poemas feitos en terras americáns ARAUCANA, BERNARDO e A CRISTIADA gardan nas suas vellas e crásicas follas os moitos e belos verbes da nosa fala nai, a fala de Galicia.

E quen con vos fala, inda recorda moitísimos nomes ouvidos de galegos térmos, en difrentes pobos das Américas.

Tamén a nosa nai Galicia, aínda c'o seu estancamento e co'a sua forzosa desxuntanza, tivo unha boa idade frolecida pol-os seus vitás inxenios.

Da nosa fala galega, poden nosos testimo-nios literarios mostrar a fé dos seus valimentos.

Lembremos OS CANCIONEIROS da Vaticana, de Colocci-Brancutti; as CÁNTIGAS do noso Alfonso X, o Rei Sabio, as dos xeniales Abril, Bernal de Bonabal, Airas, Cana, Osoiranes, Annes, Macías, Codax, Charino, Meogo e Romeu, e unha milleira d'eles que non é perciso agora os escribir, lembremos tamén a pléiade enxebre e brillantísima dos que fixeron magnas obras en prosa e verso, escribindo maxistralmente no noso duzoso é divino idioma; escritores, poetas e historiadores coma

Pastor Díaz, os Camino, Losada, Añón, García Ferreiro, Placer, Salinas, Marlelo, Tettamancy, os Carrés, Salgado, Armada Losada, Armada Teijeiro, Sarmiento, os Lois, Martínez González, Pereira (Aureliano J), os Novos, Dr Lago González, Saco e Arce, Cuveiro Piñol, Valladares, Aneiros Pazos, Cotarelo Vallador, Otero Pedrayo, Castro López, Conde, Parrado, Cruces, Porto Rey, Comellas, Quintanilla, San Luís Romero, Carballal, Porteiro os Villar Ponte, Viqueira, Ameijeiras, Otero Pimentel, de la Iglesia, Plá, Riveiro, Rovira, Rodríguez López, Mirás, Marcos, Marmol Laverde, Lourido, Muruais, Mosquera, Pintos Vázquez Queijo, Posada, Cabeza de León, Bannet, Rey Soto, os Casás, Lustres, Blanco Torres, Castela, Charlón, Hermida, Risco, Montes, Losada Diéguez, Fraga do Porto, Vidal Martins, Bará, Paz, Pérez Ballesteros, Barcia Caballero, Ribalta, Amor Meilán, Vaamonde, Labarta, Lugrís, Elías, Valcárcel, Rodríguez González, Eijan, Roura, López Abente, Taibo, Lesta Meis e moitísimos dos que agora non recordo.

Ao noso HOMERO GALEGO, hai que lle pôr liñas garimosas c'o seu brillante nome de Valentín Lamas Carvallal, o cego xenialísimo.

E veñen as miñas mentes dous nomes tamén moi merecentes de gabanza: os dos nosos ilustres viventes cantores, Antón Noriega Varela e Ramón Cabanillas.

Deixei adrede pra o derradeiro postiño, aos xigantes da lírica nosa: Rosalía Castro, Curos Enríquez e Pondal.

Lembreiros tamén os fairosos volúmenes d'un moi nobre e intelixente admirador das belezas da fala nai: A CRÓNICA TROYANA, códices dos sigros XIII e XIV, que ben nos conta do que fixo e traballou pol-o linguaxe o erudito Don Andrés Martínez Salazar, cronista da Cruña e Presidente da Academia Gallega. (Q. E. P. D.)

Hoxe vaise adiantándose no coñecimento e divulgación do noso léxico. Gracias ao pobo labrego, que soubo sosterse co-a súa independencia idiomática a través das evolucións, guerras e perigos dos alleos, aló nos soados tempos d'unha asombrosa realidade, que senón iquén vira a fala!

Xurdan, pois, dos enxebres mestres de agora, as léxicografías milloradas, cheias de moitos, moitísimos xiros, modismos, adaxios, cántigas e doces verbes de Galicia, cal xurdía da yalma do noso gran irmán ó ano de 1922, aquela *Gramática do Idioma Galego*, que ten de darlle moita gloria a seu autor; *Manuel Lugrís Freire*.

XOHAN FERNANDEZ MERINO

Homenaxe a Francisco María de la Iglesia

COMO xa anunciamos no número derradeiro a Academia Gallega celebrou no salón do Circo de Artesanos unha velada homenaxe a aquel chorado e precursor galeguista. Foi un aito que resultou realmente de gran intrés e brillantísimo.

O presidente da academia D. Eladio Rodríguez, de quen parteu a idea de organizar o homenaxe, abreu o aito dando lectura a unhas cantas cuartillas seguíndolle no uso da palabra o Sr. Carré Aldao, Villar Ponte que o fixo en galego, Martínez Morás que leu unhas cuartillas do Sr. Amor Meilán e de Francisco de la Iglesia fillo do homenaxeado.

En todol-os traballos leídos e verbas pronunciadas fixose un perfecto estudo da personalidade de de la Iglesia gabánda canto d'elo era merecente pol-a enorme e fervente labor de galeguismo que realizou e da que xa temos nós falado tamén no número do derradeiro mes.

Doña Eladía distinta escritora e D. Santiago, fillos do morto, pronunciaron tamén unhas sentidas verbas de agradecemento pol-o aito celebrado. Rematou este cantando o coro «Cántigas da Terra» a alborada de Veiga de cuia letra é autor o ilustre D. Francisco.

Como dicimos ao comenzo foi un aito que resultou de grande intrés e perfectamente organizado ao cal aderímonos de todo corazón.

Alédanos moito a nova de que a Academia proponse celebrar outros semellantes en homenaxe a figuras galegas desaparecidas que se teñen no mais imperdoable dos esquecementos.

ORIENTAZONS LITERARIAS

ENCOL DO TEATRO GALEGO

Lé un cada cousa ás veces que aboifeilas quédase pampo.

Quén había dicir que despois de tanto falar, de escribir, de cavilar nas causas do pouco desenvolvemento do noso tan levado e traído Teatro Galego, había d'aparescere ao cabo o poseedor do segredo.

¡Pois apareceu!

E aínda outra grande solpresa ¡foi no «Faro de Vigo».

Claro, Dióxenes non atopou o home que procuraba porque o buscaba c'un farol. Mais coa luz do Faro... atopanse!

E xa sabedes; non hai Teatro Galego... Porque non hai asuntos!

Ten razón o Sr. Montero. Non hai asuntos que levar ao Teatro, porque dí ben: «Hoxe precisamente, na Dramática, como en todol-os xéneros literarios, impera a preocupación constante por prantear e por resolver, d'unha ou doutra maneira, un problema, social, económico, filosófico, relixioso»... Mais, ao que parez, todos eses problemas que poden ser asunto para unha obra dramática de calquera parte do mundo, aos galegos estanlle vedados ¿É así, Sr. Montero?

Eu pergúntolle ao Sr. Montero por qué non poden os autores galegos escribir unha obra dramática que prantee un problema de calquera sorte dos que ele mesmo indica.

¿É que unha obra escrita en galego por un galego, de calquer asunto que fora, con calquera cras de xente que interveña nela, non é unha obra galega?

¿A qué Teatro pertence o *Hamlet* de Shakespeare, a *Judith* de Hebbel, e *Hacia las Estrellas* de Andreiev?

No tocante a que: «hoxe é imposible en Galicia, representar unha comedia, ou un drama, desenrolado na clase media, e en galego porque sería irreal» tamén está trabucado o señor Montero.

Temos visto *A man de Santiña*, de Cabanillas; *María Rosa*, de López Abente; *O Pecado Alleo*, de Carré Alvarellos, todas elas de ambiente fino e elegante, de personaxes señorís, de léisico esquisitamente coidado e depurado, e esas obras gustaron, apraudíronse con calor, mereceron grandes e xustas loubanzas. A ninguén se lle ocorreu que fosen *irreales*.

¿Pensa alguén na *irrealidade* dos personaxes que falan español en calquera obra estranxeira traducida?

O Teatro, como todal-as manifestazons artísticas non debe ser unha vulgar e groseira copia do *natural*. Non valería a pena de facer unha obra de tal sorte. Ha de haber en toda concesión artística algo *ideal*.

Precisamente un dos males que té: retrasado o adianto do Teatro Galego é a opinión xeneral, inda que errónea, de que todal-as obras galegas asoméllanse unhas ás outras, de que todas son «de asunto rural porque non hai outro», como di o Sr. Montero.

Contra esto debemos insistir; que non é así próbano obras como as xa citadas, e mais *Mareiras*, de Lugrís; *Trebón*, de Cotarelo; *Denoñiña*, de Quintanilla; *O engano e O pago*, de Carré *Almas mortas*, de Villar Ponte, e *O Marescal*, de Cabanillas e Villar. Todas éstas son obras en tres actos, e obras que nada teñen que envexar ás que vemos representare de cote pol-as Compañías dramáticas hespañolas.

Próbannos ademais estas produzós que habendo actores capacitados para representalas como compre, non sería difícil outer en pouco tempo un perfeccionamento maor e unha intensidade tamén meirande na produción dramática.

Trátese por todol-os medios posibles de crear unha *Compañía Dramática Galega*, constituíase de xeito firme e constante a *Escola*, Conservatorio ou como se lle chame, tantas veces iniciado; veremos como o Teatro Galego

imponse e afiánzase. Porque non se van escribir obras dramáticas para as conservare gardadas nunha gaveta indefinidamente.

Mais, aganchar a tribuna da prensa para anatematizar, para dificultar a labor dos que, con nobre empeño estudan e loitan por acadar unha grandeza artística e guieiro espiritual ao mesmo tempo, por desconocemento ou por *amolara* a eso non hai dereito.

E senón, veñan obras, señores descontentos, o campo é libre. Vexamos de que son capaces os que tanto censuran a labor allea.

RAMON ALVARIÑO

EN POUCAS VERVAS

La Nación, o gran rotativo renovador, dixo que Santiago está na provincia de Pontevedra.

Mais, calemos.

Ao mellor quen pode, demóstranos que os trabucados somos nós.

O *ilustre* Grandmontagne asegura que a mellor maneira de facer chegar a toda a parte a lingua de Castela, é cruzar de camiños de ferro todol-os currunchos da península.

Tivo certamente unha grande idea.

A ver se d'unha vez fanse en Galicia todol-os que se precisan.

Porque aínda fracasando a teoría de Grandmontagne, non deixarían de se aproveitare as vías férreas.

Por certo que o mesmo Sr. Gandmontagne romata o seu *estudo* c'un brindis graciosísimo facendo invocacións e comparanzas co viño de Xerez.

¡Boh! se de viños se trata, nos temos o do Ribeiro, que é moi superior a todol-os demais.

Ao menos para os galegos.

Antre as solicitudes presentadas na Academia Española para cubrire as novas cadeiras rexionaes aparez un señor Muñoz, como escritor galego.

¿Muñoz? ¿Hai algún escritor galego que se chama Muñoz?

Decraramos a nosa iñorancia; non coñecemos o señor Muñoz como escritor galego, nin sabemos que endexamais publicara nada relacionado coa fala galega.

Poida que sexa algún d'esos grandes talentos formados no silencio da mesa de traballo, que teña unha enorme labor feita, inda que desconocida do vulgo.

¡Cando ele considérase merecente de representare a Galicia na Academia Hespañola debe sere así!

Pero siquera que o diga, para nos non pñer en apretos.

Un xornal rexionalista da Cruña relatando unha falcastruada de calquer naipeira, chamáballe *barajera*.

Fai como aquele que di *corredora* por *corredora*; *maja* por *malla*.

É decir, que se non sabe se é demostración de que coñecen o galego ou de que descoñecen o castelán.

Un moimento a Curros Enríquez

O día dous do corrente mes celebrábase en Celanova, pobo natal do chorado Curros, o aito de colocar a primeira pedra d'un moimento que aló vaiz a erguer por iniciativa da Sociedade d'aquíl pobo que leva o nome luminoso do poeta das «Triadas».

Nos aderimos con entusiasmo a iste homenaxe e apraudimos calurosamente o xeneroso feito de honrar d'isexeito a quen, co'a sua obra, honrou a Galicia.

Aleda ollar pobos que como o de Celanova saben rendir o homenaxe que merecen os homes de valer que deron gloria á sua terra. Celanova dá un alto exemplo de civismo e cultura, que meresce o noso mais entusiasta aprauso, que facemos extensivo á sociedade «Curros Enríquez» non soio por levar a feliz término a construción do moimento, sinón tamén pol-a patriótica labor que ven realizando ao divulgar a nosa cultura por medio das conferencias pronunciadas n'aquíl pobo pol-os nosos irmans Cuevillas e Risco.

A semana galega de Bós Aires

COMO xa tiñamos anunciado aos nosos lectores, celebrouse a «Semana Galega» organizada pol-a Federación de Sociedades Galegas da capital arxentina. Cartas e xornás que de aló nos chegan damos unha exacta impresión do seu desenrolo.

Foron varios aitos os celebrados entre eles concertos de música, poesías galegas, lêtura de conferencias de Suárez Picallo, Xulio Sigüenza, Eduardo Blanco Amor e Alonso Ríos encol de Pardo de Cela, Pondal, a poesía e a paisaxe galegas e Concepción Arenal. Temos reseñas amprísimas d'elas que nos falan do axeitadamente como foron tratados os temas pol-os queridos irmáns e do entusiasmo que despertaron entre os galegos que aos aitos asistiron.

Publicamos hoxe a pronunciada por Sigüenza; non facendo o mesmo coas dos outros irmáns pol-a falla de espacio, mais no desexo de que os nosos lêtoreas as coñezan remitiésmolles co próisixo número de A NOSA TERRA un folleto editado por un fato de patriotas no que, por seren as mais axeitadas para a propaganda nos nosos ideaes, recóllense os traballos de Blanco Amor e Suárez Picallo tratando do «Momento Actual da Cultura Galega» e «O Mariscal Pardo de Cela» respectivamente.

A colonia galega en Bós Aires viviu sete días de constante e fervente galeguismo incorporándose de todo corazón aos aitos celebrados e ao pensamento patriótico dos orgaizadores. A lembranza da Patria lonxana e un xurdido sentimento de amor a ela de exaltación vigorosa da súa personalidade presidiu a Semana e todos n'un feixe de prometedoras espranzas galegas plasmaron en entusiasmo, en cordial sentimento patriótico a realidade das arelas da Raza que hoxe maniféstase en todo o seu exprender e valer. A mesma prensa arxentina exalta os aitos celebrados e apraude os sentimentos xenerosos de amor â Patria que

os galegos deixaron de manifesto n'aqueles días cuia lembranza perdurará entre eles. Os intelectuás arxentinos ollaron con profundo agrado as manifestaciós dos galegos desterrados descubriendo n'elas as arelas que todo galego sinte de afirmar a súa cultura e personalidade.

Centos de vegadas temos dito con canto entusiasmo recibimos as novas que nos chegan dos irmáns da Arxentina hoxe en constante e vigorosa aitividade galeguista e galeguizadora. A noticia da celebración da Semana Galega cubriunos de entusiasmo formidabre e con toda a alma enviamos aos nosos entrañabres irmáns sendos afectos de irmandade e calurosas manifestaciós de aprauso pol-a laboura grandiosa, intensamente patriótica que veñen realizando.

Os galegos na Arxentina están dando un vibrante exemplo de veneración pol-a Terra que meresce a nosa constante atención.

FESTA

*Os tronos da ioguetada
escachan as nubens mestas
estrelas roxas e azules
caen feridas â terra*

POEMA PARA HELENA VERDIA

*No ronsel tremeroso da tua voz tan branca
aloxanse molladas en donda luz de lua
navegando no río saudoso da lembranza
as verbas qu'eu forxara para lembranza tua*

HORA SENSUAL

*Baixo os porches eslombados
con molar vacilazón
palpando as pedras do chan
entran as foulas do sol.*

L. AMADO CARBALLO

Do libro no prelo PROEL.

No Desterro, Da Terra Asoballada, Vento Mareiro Na Noite Estrelecida e O Bendito San Amaro

poesías do poeta da raza RAMÓN CABANILLAS Pedidos a LAR - A CRUÑA

Eduardo Pondal e a Poesía Galega

Conferencia pronunciada en Bós Aires por Xulio Sigüenza o 20 de Nadal derradeiro con ocasión da SEMANA GALEGA

Donas e señores;

A poesía galega do século XIX, téñ tres santos no altar da Patria: Rosalía, Curros e Pondal. D'ista trinidad fecunda e gloriosa xa que iniciou o noso temperamento e a nosa natureza, soio Eduardo Pondal é inxustamente esquecido pol-o pobo que cantou e amou, tal vez coma ninguén con maior intensidade.

Dixérase que os galegos descoñecen os seus grandes desíños, ou que temerosos diante da manitude das empresas futuras que Pondal sinalou, renuncian a elas denantes d'intentalas. Si Rosalía chorou con bágoas de lume as dôres de Galicia; si Curros fustigou con látigo duro a inercia envilecedora, Pondal amostrou os camiños futuros; aqueles que fatalmente han nos levar á conquista das liberdades, ás que terán d'ir por grado ou por forza, todos aqueles que fan por vivir un presente que mira ao pasado, sin acertar a lèr n'él, o verbo en imperativo categórico, co que as voces rudas de Pondal e de Brañas, están a nos decir, ncite e día, a total-as horas e perpetuamente;

*Coma en Irlanda
érguete e anda...!*

Pondal foi o poeta mais representativo da Galicia por canto interpretou verídicamente a nosa historia de nazón guerreira e indomeñable, capaz de sucumbir heroicamente, antes de se rendir á humillante escravitude que envilece.

É por esto que si algunha vez frústrouse na nosa Patria o intento do poeta épico nacional, esta vez foi coa morte do glorioso autor de «Os Eoas», do único bardo que ao advir á poesía galega, trouxo, como aporte a sua lira ruda de bronce e de ferro, chea de resoancias heróicas, e tivo o xesto viril e a forza necesaria para sacar d'enriba do león galego, a pel de año coa que ignominiosamente o tiñan vestido os malos poetas que o antecederon.

Despois de Pondal, o pobo galego está no deber de non auspicar o nacimiento d'unha nova lirica que teña que chorar as suas dôres ou fustigal-os seus vicios. A nova poesía galega, a da actualidade e a do porvir, ha ser épica para cantar os nosos trunfos e as nosas conquistas e debe tel-as voces heróicas de Pondal e de Camoens. Ha ser tamén civil, para cantar o fume das nosas fábricas e das nosas industrias, e a vida das nosas cibdades e dos nosos campos, mirando co desdén do forte, as «floriñas silvestres» e o «eterno ceo azul», que un sempre é azul nin é noso escrivivamente, xa que total-as patrias viven e traballan baixo d'un ceo libre e común que a todos mira por igual.

Pondal veu á poesía galega acugulado de sanos optimismos redentores, e co propósito firmísimo e decidido, de non ser un poeta mais no concerto dos poetas. Quixo ser, e foi, á par que un bardo, duro i-enérxico, un profeta de amplia visión trascendente.

Ramón Cabanillas, o estupendo poeta da hora actual galega, cantouno verídica e comprensivamente, cando chegou a hora infausta e triste da morte do bardo:

«Dou o queixume derradeiro, o inxente
bardo d'outras edás, forte e varudo...»

Pondal chegou á poesía galega traendo un plan ideolóxico que se propuxo desenrolar e desenrolou ampiamente. Por elo é, que toda a poesía vernácula da actualidade; a que nos interpreta fielmente - Cabanillas, Taibo, López Abente - descansa sobor d'aquela base ideolóxica do bardo inmortal que acertou a lle decir á raza:

Os tempos son chegados
dos bardos das edades...

Ante a actitude das multitudes galegas que lèn e adoran a Rosalía e a Curros, silenciando

o nome do bardo inmortal compre preguntar si aquela multitude silenza o bardo por incomprensión, ou si aquel silencio é orixinado polo descoñecimento da súa obra. Lamentable resulta calqueira das dúas concrusións; mais como a derradeira tén un remedio inmediato, eu quero descargar sobor da derradeira a culpabilidade toda d'aquél silencio. Quero crêr que é por descoñecimento, xa que a incomprensión, falaría da nosa ineptitude comprensiva e n'ista ineptitude a todos tocaríanos parte.

Pondal, qu'escribeu para a inmortalidade e cos ollos postos nos séculos futuros, sabía xa en vida d'iste silencio ou d'ista incomprensión que o había de rodear na hora do tránsito:

•Que os bardos son nobre cousa
e grande, e non comprendidos

Como todo profeta qu'anunza destinos futuros, sabía que a súa boa nova habíase perder nos tempos presentes de positivismo e de vanidades; mais tiña o firme convencimento, de que coa súa incorporazón á poesía galega, nascía no firmamento da Patria unha nova estrela, e que aquela estrela había alumear cón fogo inmorredoiro deixando un regueiro de luz nos ollos dos que souperan lêr, na craridade dos astros, o porvir da Patria. Así pudo decir coa súa voz forte e ruda:

•E pois eu aborrezoo
os vulgares propósitos;
e o fin do meu traballo
certo he non remoto;
antes que a comun nai
recubra os meus desposos,
deixar de min quixera
un radioso lóstrego,
e morrer con honor, como morrera
Brásidas valeroso...•

Chegou a ter Eduardo Pondal tal coñecimento de que a súa obra quedaría viva na eternidade e na gloria que vendo o ambiente de silencio e d'incomprensión que o rodeaba, puido decirse a sí mesmo, coa soberbia excelsa soio permitida ós deuses:

•Un bardo que tan ben canta
Non debe temer o olvido•.

Mais a pesar de ser forte e de saber que a semente lanzada por él fructificaría, tivo tamén, coma Xesús de Galilea, a súa orazón das oli-

veiras. Tamén cheo de dôr, ergueu a súa voz para decir:

•Parezo un pino alonxado do vento
parezo axotado do mar...•

Pero venceu n-él o optimismo e a vontade, e siguen anunciando a boa nova, ante a incredulidade dos homes que lle chamaron tolo, e frente á sonrisa desdeñosa dos falsos doctores, ós que houbera dado leccións, si aqueles poideran pensar algunha vez, que había un tempo probe e deserto, no que estaba frío o altar da Patria galega.

Na soedade do agro, baixo o armonium solemne dos piñeiros e frente ós cons da costa, ensaiou a súa voz, que asíña tivo resoancias de trompeta e d'órgao. Tivo concencia plena da misión sagrada e ineludible do poeta que nace fillo da Patria subxugada, e foi o seu ideal e o seu horizonte, a redenzón da terra. Non a redenzón da Patria pequena e probe na que él veu ao mundo. Foi o seu ideal, a redenzón d'unha raza, por que,

...a alma do bardo
enérgica, ousada,
que audaz libertade
ten sô soña e ama,
vai pensando en propósitos férreos
qu'ergan a Patria•.

A Patria grande pol-a que os nosos antepasados con mais bríos e valor que boa fortuna, loitaron heroicamente, sin que poideran impedir a súa catívez e probeza actual.

Soñaba o bardo con unha Galicia grande, que xuntada a Portugal - raza da nosa raza - cumprira a súa misión de cultura, dando ao mundo unha civilización Atlántica, que é agardada e que, fatalmente, tén de vir, anque xa tarde demasiado en aparecer no horizonte lonxano.

Por iso decía coa súa voz profética, dirixindo o seu acento os fillos de Breogán.

•Intrépidos galegos
que desde antigos dias
sobre a frente levades
a estrela vespertina.

A nobre Lusitania
dos eidos ben antigos,
os brazos tende amigos•.

Pousade os ollos mais aló do Miño paterno,
e vede como os brazos irmans téndense ami-
gos, agardando o abrazo, forte e fraternal que
ha facer posibre e perdurabre a civilizazón fu-
tura.

«Sí... dos fillos do Luso
Qu'apartados están
por real estullicia
da gloriosa nai;
o pastor bóo e forte,
algún día serás...»

Isto é necesario para as grandezas futuras da
nosa raza. E como Galicia e a nai de Portugal
saudoso e héroico, Pondal dille aos galegos:

Nos esquivos combates
e nos fories empzños
hai que ter pol-os nobres
ideales ibéricos,
non deteñal-a pranta
non sigas límites estreitos,
non sigas os hispánicos
políticos pigmeos;
non olvides ¡oh forte!
os galaicos intentos;
quebrantemos da serva Lusitania
tamén os duros e oprobiosos ferros!..»

Os ferros ingreses, que aprisoan o Portugal
dentro da súa política económica. Ferros aos
que Portugal entregouse voluntariamente, te-
merosa dos Gobernos imperialistas que tén
padecido a Hespaña e que poideron facer pe-
ligrar a súa independenza innúmeras veces.

E para aqueles grotiosos e grandes intentos,
Pondal pide ás nais galegas que inculquen
nos seus fillos, dende nenos, as sagradas obli-
gaciós. Di ás nais: *Pensade que Galicia ha
ser un pobo pastor de pobos, e que nas vosas
entranas palpitarán as vidas dos heróes fu-
tuuros.*

Levando ista voz nos labios chegou o bardo
á cidade; traía a voz do agro ás xentes vilegas,
e vírono pasar, e mirárono coma a un estrano;
coma a un tolo; coma un maniático cantor
d'utopías, que falaba con unha voz ruda e forte
que ninguén acadaba a comprender. Entón é
cando Pondal apostrofa e berra:

«Quen brando vexeta
en ocio agradabre,

no seo da escura
nativa cidade;
e a mente envilece
con cousas non graves;
a vida molente
e lánguida frague;
botándose ô colo
mil lazos amantes;
non sei que de imbécil
de escravo ou de infame,
despede dos membros
molentes e suaves:
que doce, sorrindo,
quen preto dél pase,
dirá: - Certo, est'home,
non pensa ou combate;
nin leva grabado,
na testa radiante,
cal surco do raio na cima d'un facho
o sello dos grandes...»

Por todo esto, ¿cómo había ser Eduardo
Pondal, o clarividente, que aldraxa e apostro-
fa a vida mol da cidade, un poeta popular?
Non. Eduardo Pondal non foi un poeta popu-
lar nin tivo a menor intención de o ser. El falou
solamente para os altos espíritos, e os altos
espíritos teñen a obriga de facer que iste poeta
non descenda do seu outo pedestal de serei-
dade.

Pondal non debe codexarse endexamais cos
fariseos qu'esprotan o patriotismo, cos falsos

Dr. MOSTEIRO

MÉDICO ODONTÓLOGO

Medicina e Ciruxía da boca
Electricidade :-: Rayos X

A CLINICA DENTAL MAIS COMPRETA
DE GALICIA

SÁNCHEZ BREGUA, 5 - 1.º

A CRUÑA

doctores que o non son; coas medianías encumbradas e cos homes que teñen unha cabeza que non pensa en nada, e marcha encol dos homeiros coa mesma facilidade e indiferenza con que os corvos levan a súa plumaxe perta. De estes homes, ¿qué xustiza pode agardar Pondal?

O outro pobo, o comprensivo e estudoso; o que tén fé nos altos destinos da Patria galega, é o que ha facer xustiza a Pondal; ao pai heroico e bô de os bôs e xenerosos. E ha ser así, porque o mesmo poeta, gran vidente do porvir, así o cantou:

•Cando os duros machados,
firen os altos pinos;
e caen con estrondo
no chan de Bergantiños;
non caen, non, en vano,
cal xigantes erguidos,
sin gloria e sin renome
nos seus eidos bravíos;
Mais ô caer, ceibando
os ulidores piños,
s'espallan na debesa,
pol-o manto nativo;
e da semente s'erguen,
descendentes altivos.

Así cando caéran
aqueles destemidos;
de nobres ideales
os bóos peitos enchidos;
non caerán en vano
en oprobioso olvido;
coma o vulgo dos homes
n'escuridade estintos.
Mais o chan empapando
do sangue esclarecido,
os campos de Suevia
dos celtas pobre asilo;
non cederán a morte,
e deixarán altivos,
perdurable semente
de vengadores fillos.

Déspotas, insensatos,
forxâ, forxade grillos;
pode oprimir o ferro,
un corpo enfraquecido,
mais as nobres ideas,
e gloriosos instintos...

Eses... ¡non pode, non o duro ferro,
nin a morte, extinguilos!...

Esto é soamente, e para non facer moi extensivo, un bosquejo rápido de Eduardo Pondal, o gran bardo galego que agarda ainda o día da xustiza. N'un cornello humilde do cemeterio da Cruña, a carón da terra que a todos nos iguala, hai unha lousa que di:

“Aquí jaz o cantor da raza agaleg”

¿Sabe a raza galega que aquela lousa cubre o corpo de Eduarno Pondal? Non. ¡O non sabe! Eu teño a convicción absoluta — porque Pondal amostroume a ter fé na raza e nos seus grandes destíños —, de que chegará un día no que nin un soio galego descoñeza a obra de Eduardo Pondal.

Ise día, será o día feliz da Galicia. Será o día no que o nome do bardo deixará de ser o índice que amostre a nosa roita futura, porque terem os chegado xa á meta que él señalou. E aínda se non ve no hourizonte lonxano, o índice que sustitua a Pondal, porque namentras quede no mundo algo que poida ser conquirido por medio da valor, da cencia e da arte, ou da forza que istas cousas xunguidas otorgan, o índice de Eduardo Pondal seguirá amostrando o camiño galego.

O índice do bardo soio pode sere substituído por aquél que ergueito verticalmente e señalando ao infindo azul, ordee aos galego sa conquista do ceo!

Xa dixen.

ESTÁ NO PRELO

o

DICCIONARIO GALEGO “LAR”

por

LEANDRO CARRÉ ALVARELLOS

O mais compreto dos
pubricados hastr'o d'agora

LECTURAS

AS NOVELAS "LAR"

O VIGAIRO, XOXÉ FILGUEIRA
VALVERDE.

FILGUEIRA Valverde, o cufísimo censor do Seminario de Estudos Galegos, un dos novos e mais sólidos valores da noxa xeneración de escritores galegos, publicou no número 30 da conscente biblioteca LAR un ensaio simbólico, como él denomina, titulado «O Vigairo».

Simboliza un aspecto tradicional, galego, da vida de Pontevedra que ten o encanto das cousas propias, nosas, que os tempos e a influencia allea andan a destruír. É un canto fervente de amor á vida pontevedresa de antano fondamente curioso e intresante.

Levado ás cuartillas en xeito de poema resulta unha peza literaria fermosísima que nos ten agradado moitísimo e aseguramos agrada-rá a cantos o lean.

Temos xá falado mais veces da persoalidade literaria de Filgueira que xá ocupa un posto envexabre e principal nas nosas letras. Os que siguen o curso da literatura galega saben da súa labouira no Seminario de Estudos Galegos, no «Pueblo Gallego» de Vigo e conoocen o seu libro recentemente publicado «Os nenos» fonda e xustamente gabado pol-a crítica. Con «O Vigairo» non fai mais que acadar un novo éxito. E pol-o que o felicitamos cordialmente.

ÉTICA Y METAFÍSICA, por
J. V. VIQUEIRA.

UN novo libro do noso expresidente e chorado irmán, morto prematuramente cando tanto podía agardar aínda do seu craro talento, e dos seus vastísimos coñecimentos.

Nas difíciles e intrincadas disciplinas da filosofía, que son coma un mesto chouzal para aqués que non teñen unha preparazón intelectual axeitada, Viqueira resprandecía con luz propia, e os moitos estudos publicados en diversas revistas españolas e estranxeiras, nas que colaboraba cos grandes filósofos modernos, acredítano.

O volume agora publicado pol-a casa Pueyo, de Madrid, é un conxunto de leizons de Ética e Metafísica axeitadas para as súas espracazóns da cátedra que desempeñaba no Instituto da Cruña, mais inda así, e aínda tratándose duns apuntamentos, o libro contén as doutrinas mais modernas, presentadas sempre con craridade, e se ben algunhas veces acepta as ideas espostas por Messer no seu manual, outras expon, mais d'acordo co'eles, as doutrinas d'outros filósofos importantes.

Este libro é pois de grande utilidade para a iniciación dos estudos filosóficos.

Agradecemos pol-o que val e pol-o que para nós representa como lembranza do mestre e irmán Viqueira, o exemprar que tivo a atención de nos enviare a Sra. Viuda do ilustre autor do libro nosa distinta amiga D.ª Xacinta Landa.

Imprenta LAR. Real, 36 - 1.º A Cruña

Filios de H. Hervada

Casa fundada en 1865

A CRUÑA

FERRETERIA, QUINCALLA,
MUEBLES, MAQUINAS, PE-
DRAS FRANCESAS PARA
MUIÑOS, ETC. ETC.

Grandes Almacés de Tecidos
NUEVO MUNDO

Sección de Sastrería e confeccións

Inmenso surtido en panos da
Rexión e Extranxeiro. Confe-
ciónanse toda cras de prendas
para mulleres homes e nenos

San Andrés, 41 e 43—Teléfono 256

A CRUÑA

Efectos Navales

de

FERRER E COMPAÑÍA - SUCESESORES

F. Bertrán e Mirambell

VIGO E A CRUÑA

Casa fundada en 1868

Artigos xenerás para equipo da Mañan
militar vapores, barcos de vela
e pescadores

AGUAS MINERO-MEDICINALES
BICARBONATADO-SÓDICAS

MONDARIZ

Gran Hotel: Balneario con todas as comodidades e adiantos modernos
Proprietarios: FILLOS DE PEINADOR
MONDARIZ (Pontevedra)